

ЛІТЕРАТУРА:

1. Войниканис Е.А., Якушев М.В. О свободе информации: Закон США. Информация. Собственность. Интернет: Традиция и новеллы в современном праве / Е.А. Войниканис, М.В. Якушев. – М.: Волтерс, 2014. – С. 146–164.
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
3. Науково-практичний коментар до закону України «Про доступ до публічної інформації»: [наук. вид.] / Р. Головенко, Д. Котляр, О. Нестеренко, Т. Шевченко; заг. ред. Д. Котляр. – К.: [б.в.], 2012. – 336 с.
4. Про доступ до інформації, що перебуває в розпорядженні державних органів: Рек. № R (81) 19 Комітету міністрів державам-членам Ради Європи // Доступ до інформації та електронне урядування / авт.-упоряд. М.С. Демкова, М.В. Фігель. – К.: Факт, 2004. – С. 189-190.
5. Рекомендація Ради Європи № R (81) 19 про доступ до інформації, що знаходиться у розпорядженні державних органів від 25 листопада 1981 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://access-info.org.ua/rekomendatsija_r_81_19_pro_dostup_do_informatsiji_scho_znahoditsja_u_rozporjadzhenni_derzhavnih_organiv_

УДК 347.772.3

Дюкарєва К. Ю.

аспірантка кафедри інтелектуальної власності, інформаційного
так корпоративного права юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: доктор юридичних
наук, професор, завідувач кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного так корпоративного права юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка.,
Яворська Олександра Степанівна

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ НАУКИ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Твір науки є одним з об'єктів права інтелектуальної власності, виходячи зі змісту Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів [1], ст. 443 ЦК України [2], ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3].

Відповідно до ч. 3 ст. 8 Закону «Про авторське право і суміжні права», ч. 3 ст. 433 ЦК України правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі. У Постанові Пленуму ВГС України від 17 жовтня 2012 року «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» [4] зазначено, що правовій охороні як об'єкт авторського права підлягає твір, виражений в об'єктивній формі, а не його зміст.

Положення про те, що охороняється об'єктивна форма, а не зміст твору, як про це зазначено у Постанові ВГС України, викликає неоднозначне тлумачення. Видається, що зміст твору якраз і підлягає правовій охороні. Адже будь-яке використання твору, наведення уривків, цитат з нього є правомірним, якщо дотримуються авторські права. Саме з охороною змісту твору пов'язана проблема плагіату – неправомірного використання чужого результату інтелектуальної праці, що видається за власний доробок.

Для твору науки як одного з об'єктів права інтелектуальної власності якраз важливо встановити співвідношення між формою вираження твору та змістом, ідеями, концепціями, що виражені, обґрунтовані у ньому. Причому, якщо у творах науки гуманітарного напрямку логічний, послідовний виклад, чіткість та зрозумілість аргументів є визначальними для їх сприйняття та оцінки, то для творів у сфері природничих, точних наук акценти інші. Адже саме у цих творах науки можуть описуватися ідеї, методи вирішення задач, методики та способи дослідження явищ тощо. Тому охорона таких творів авторським правом не забезпечить повного урахування інтересів авторів. Факти, явища, що описані у таких творах можуть охоронятися патентним правом або ж як наукові відкриття. Така особливість наукових творів має ураховуватися для надійного забезпечення їх правової охорони. Хоча, на нашу думку, такі особливості не можуть бути зафіксовані на законодавчому рівні, але їх варто ураховувати на практиці при обранні способів та засобів правової охорони, використанні творів тощо.

За останні роки стрімкого розвитку цифрового середовища актуалізуються питання використання у ньому різних об'єктів інтелектуальної власності, у тому числі, творів науки. Правова охорона авторських і суміжних прав у мережі Інтернет здійснюється на підставі низки міжнародних документів: Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів [1], Договір ВОІВ про авторське право [5], про виконання і фонограми [6], Директиви Європейського Парламенту та Ради 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві [7]. Зазначені акти не містять окремих положень про правову охорону об'єктів авторського і суміжних прав у цифровому середовищі. На таке використання поширюються визнані міжнародні та національні стандарти, підходи.

І у Законі «Про авторське право і суміжні права», і в ЦК України містяться поняття, що поширюються на цифрове середовище, це – відтворення; оприлюднення (розкриття публіці твору); опублікування твору; публічне сповіщення (доведення до загального відома); розповсюдження об'єктів авторського і суміжних прав та інші. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (ст.ст. 15, 39), ЦК України (ст. 440) закріплюють невичерпні переліки майнових прав автора. У ст. 441 ЦК України наведено невичерпний перелік дій, що кваліфікуються як використання твору, а у Законі «Про авторське право і суміжні права» встановлено, що виключне право на використання твору автором чи іншою особою, яка має авторське право, дозволяє йому використовувати твір у будь-якій формі і будь-яким способом. Отже, використання твору у цифровому середовищі є одним із проявів здійснення авторських прав. Таке використання має свої особливості. Проте в усіх випадках актуальним є імперативне правило ст. 443 ЦК України – використання твору здійснюється лише за згодою автора, крім випадків

правомірного використання твору без такої згоди, встановлених законом (ст.ст. 21-25 Закону «Про авторське право»).

Практично усі перелічені в Законі об'єкти можуть використовуватися у мережі Інтернет у формі їх розміщення на веб-сайтах, зберігання на різних пристроях тощо. Окрім правових способів охорони та захисту авторських прав у цифровому середовищі, їх суб'єкти можуть використовувати різні технічні засоби захисту та протидії порушенням належних їм прав. Такі дії законодавчо не фіксуються, оскільки вони не є способами захисту в правовому контексті.

Про використання авторських та суміжних прав у мережі Інтернет йдеться у низці Рекомендацій ДСІВ [8]. Такі Рекомендації не є нормативними актами, хоча мають практичну цінність. Їх положення можуть ураховуватися заінтересованими суб'єктами, але не є загальнообов'язковими правилами, не є регуляторами. Зокрема, у Рекомендаціях ДСІВ щодо вдосконалення механізму регулювання цифрового використання об'єктів авторського права і суміжних прав через мережу Інтернет йдеться про різні засоби, що рекомендуються для захисту авторських прав [8]: ідентифікацію відповідних об'єктів за допомогою різних ідентифікаційних кодів (ISBN – для захисту фонограм; ISAN дозволяє ефективно захищати фільми та інші аудіовізуальні твори; DOI, що супроводжує твори або їх частини, дозволяючи тим самим простежити їх «долю» в торговельному обігу; інші програмні коди). З рекомендованого переліку кодів їх використання для творів науки неможливе. Якщо у механізмі надання правової охорони іншим творам певні функції сприяння та допомоги авторам можуть надавати організації колективного управління майновими правами авторів, то для авторів творів науки такі механізми малоприменні.

Поширеним є використання система так званих «цифрових водяних знаків», впроваджуваних у твори (тексти, графічні зображення тощо), що перешкоджають неправомірному використанню твору. Обмеження доступу до матеріалів, що розміщені в Інтернеті, наприклад, бази даних деяких електронних бібліотек, архівів можливе шляхом встановлення попередньої оплати за їх використання. Можливе застосування «цифрових конвертів», що передбачають укладання відповідної угоди про використання об'єкта із власниками тих або інших ресурсів у мережі.

Рекомендовано використовувати методи криптографічного перетворення матеріалів, такі як: шифрування, що дозволяє обмежити або повністю виключити можливість копіювання творів (наприклад, система SCMS, що дозволяє виготовити одну копію документа й унеможливує подальше копіювання цього примірника); метод антикопії, або антикопіювання. Суть полягає в тому, що на CD-ROM ставиться своєрідний заслін – заборона робити копії; створення web-депозитаріїв, що дозволяє фіксувати об'єкти інтелектуальної власності у мережі Інтернет і закріплювати їх правовий режим.

Контроль суб'єктів авторських прав за використанням відповідних об'єктів в мережі Інтернет може проявлятися через такі апробовані технічні засоби як: обмежена функціональність – суб'єкт авторських прав надає користувачеві примірник твору, який має функціональні обмеження; так звана «годинникова бомба» – суб'єкт авторських прав розповсюджує функціонально повноцінний об'єкт, але встановлює дату, після якої доступ до нього буде неможливим; захист від копіювання – обмежується кількість

разів, коли комп'ютерний файл може бути скопійований; криптографічні конверти – це програмне забезпечення, яке зашифровує твори так, що доступ до них може бути отриманий лише із застосуванням належного ключа до шифру. Ці та інші засоби носять технічний характер і лише у поєднанні з належними правовими засобами можуть досягати бажаного результату. Закон «Про авторське право і суміжні права» встановлює вичерпний перелік випадків вільного використання творів. Цей перелік є актуальним, якщо твір використовується у мережі Інтернет.

Проте будь-які засоби (чи то правові, чи то технічні) стають результативними на фоні пропагування та заохочення загальної поваги як держави, так і кожного до результатів інтелектуальної праці конкретного суб'єкта.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_051
2. Цивільний кодекс України. / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993. / [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12
4. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова Пленуму ВГС України від 17.10.2012. / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>
5. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20.12.1996. (Договір ВОІВ про авторське право) / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770 Україна приєдналася до Договору відповідно до Закону України від 20.09.2001. «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право» / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2733-14>
6. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20.12.1996. / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_769 Україна приєдналася до Договору відповідно до Закону України від 20.09.2001. «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми» / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2732-14>
7. Директива Європейського Парламенту та Ради 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві / [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_224
8. Рекомендації ДСІВ щодо вдосконалення механізму регулювання цифрового використання об'єктів авторського права і суміжних прав через мережу Інтернет / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/recomnet.html>; Рекомендації щодо застосування вільних публічних ліцензій на використання об'єктів авторського і

суміжних прав: / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/recomnet.html>; Рекомендації для Інтернет-провайдерів, контент-провайдерів та користувачів файлообмінних мереж та інших веб-сервісів щодо правомірного використання об'єктів авторського та суміжних прав у мережі Інтернет/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/ip.html>; Рекомендації щодо застосування винятків та обмежень у сфері авторського права і суміжних прав / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/rec333.html>; Рекомендації для телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги щодо публічного використання об'єктів авторського права і суміжних прав / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/recmetod.html>.

УДК 340.111.5:061.2(477)

Кравчук В. М.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії
та історії держави і права юридичного
ЮФ ТНЕУ

ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ: ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ

Важливим елементом, стрижнем громадянського суспільства, однією з найефективніших артерій взаємодії держави і суспільства та важливим інструментом стабілізації трансформаційних процесів, що відбуваються в ході реформ, є сукупність недержавних громадських організацій [1, с. 54]. Саме від якості їхнього функціонування залежить становлення громадянського суспільства в Україні.

Громадянське суспільство, себто суспільство з досить розвиненими культурними, економічними, правовими й політичними відносинами, незалежне від держави, не може не бути інформаційним, тож бо характеризується відкритістю, мобільністю, інноваційністю тощо. Для його функціонування потрібна: 1) інформація «ззовні», тобто з боку іноземних держав, знання їх соціальних досягнень, подій і явищ; 2) інформація «зсередини» — знання власних подій і явищ, цінностей, що потребують збереження. Поширення гласності, інформованості сприяє залученню людей до активної участі в справах суспільства, держави, збереженню позитивного національного досвіду і критичному вибірному запозиченню досягнень сусідніх держав. Недооцінка, перекручування або неповноцінність інформаційних стосунків між суспільством і публічно-правовими інститутами здатні спричинити відчуженість громадян і влади. Деякі негативні прояви у цій площині ми можемо, на жаль, спостерігати сьогодні в Україні. Отож, визначена проблематика набуває неабиякої актуальності.

Серед дослідників, праці яких певною мірою стосуються визначеної проблеми, й зокрема особливостей функціонування громадських організацій в умовах розвитку інформаційного суспільства та їх інформаційного забезпечення, потрібно відзначити Д. Арабаджієва, В. Беха, З. Гаркавенка, О. Михайловську, Л. Погорілу, М. Цьвок та інших.